

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/196969,35-rocznica-smierci-ksiedza-Stanislawy-Suchowolca-Akta-zostaly-komisyjnie-zniszczone.html>
10.05.2024, 12:40

35. rocznica śmierci księdza Stanisława Suchowolca. „Akta [...] zostały komisyjnie zniszczone...”, sprawców zbrodni nie wykryto

Schyłek lat 80. XX w. był kluczowym momentem dla dalszych losów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i ówczesnego obozu władzy. Rządzący krajem komuniści w 1988 r. przystąpili do rozmów z opozycją. Równocześnie służby aparatu przymusu PRL nie zaprzestały siłowego zwalczania przeciwników politycznych i społecznych realnego socjalizmu w Polsce. 35. rocznica śmierci ks. S. Suchowolca skłania nas do refleksji nad praktykami MSW i komunistycznej Prokuratury Rejonowej w Białymstoku zmierzającymi do nie ujawnienia prawdziwych okoliczności i sprawców morderstwa kapłana.

Ksiądz Stanisław Suchowolec, niezłomny patriota

Stanisław Suchowolec przyjął święcenia prezbiteriatu w czerwcu 1983 r. Pierwszym miejscem pełnienia posługi duchownego była rodzinna parafia księdza Jerzego Popiełuszki w Suchowoli. Jesienią 1984 r. „nieznani sprawcy” dokonali udanego zamachu na życie kapłana Jerzego. Po tej tragedii suchowolski wikariusz zadbał o upamiętnienie zamordowanego kapelana warszawskiej „Solidarności”, m. in. wyprawił pogrzeb jego szat liturgicznych oraz zorganizował symboliczny grób. Funkcjonariusze Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Białymstoku w kontekście tych wydarzeń, założyli sprawę obiektową pod kryptonimem „Pogrzeb”, następnie po jej zamknięciu w czerwcu 1985 r. otworzyli kolejną której nadali kryptonim „Suchowola”. Komuniści nie akceptowali działalności patriotycznej księdza. Duchowny po morderstwie księdza Jerzego Popiełuszki rozpoczął odprawianie Mszy Świętych w intencji Ojczyzny, wpierw w Suchowoli, a po przeniesieniu do białostockich Dojlid, w parafii Najświętszego Serca Maryi.

Część z tych kazań w postaci stenogramów zapisanych przez urzędników Okręgowego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk w Białymstoku, zostały przekazane przez Piotra Litka do Oddziałowego Archiwum IPN w Krakowie, sygnatura IPN Kr 745/9.

Pełniąc posługę w parafii Najświętszego Serca Maryi ksiądz Stanisław Suchowolec zaangażował się w duszpasterstwo środowiska białostockiej „Solidarności”. Te wszystkie patriotyczne aktywności kapłana skutkowały odbieraniem przez niego głuchych telefonów, groźbami funkcjonariuszy aparatu przymusu, skierowanymi wobec kapelana antykomunistycznej opozycji oraz zamachami na jego zdrowie.

Tajemnicza śmierć kapelana białostockiej „Solidarności”

Duchowny zginął w nocy z 29 na 30 stycznia 1989 r. w wieku 31 lat. Cztery dni później odbył się pogrzeb ks. Stanisława Suchowolca, który był wielką manifestacją patriotyczną.

Kopie elektroniczne fotografii z tej uroczystości dzięki uprzejmości pana Bronisława Filipowicza są udostępniane przez Oddziałowe Archiwum IPN w Białymstoku (sygnatura IPN Bi 683/1).

Prokuratura Rejonowa w Białymstoku przeprowadziła śledztwo w sprawie okoliczności śmierci kapłana. Zakończyło się ono 16 czerwca 1989 r. ustaleniem, że zgon duchownego był konsekwencją zatrucia się przez niego tlenkiem węgla w trakcie pożaru wewnątrz pomieszczenia plebanii. Prokurator nie stwierdził popełnienia przestępstwa dlatego sprawa została umorzona. W dochodzeniu pominięto całkowicie wątek polityczny i groźby, które pod adresem duchownego kierowali funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa.

W Archiwum IPN w Warszawie przechowywane są kopie orzeczeń, ekspertyz w sprawie śmierci księdza Stanisława Suchowolca (IPN BU 2202/1) oraz nagrania z przebiegu sekcji zwłok zamordowanego kapłana i oględzin plebanii (IPN BU 2259/14-15). W archiwum tym znajduje się też skarga pana Józefa Arnolda Latkowskiego dotycząca metod działania Służby Bezpieczeństwa w kontekście prowadzenia sprawy wyjaśnienia śmierci księdza Stanisława Suchowolca (sygnatura IPN BU 1669/24) oraz akta nadzoru postępowania w sprawie śmierci ks. Stanisława Suchowolca za 1989 r (sygnatura IPN BU 3628/3).

Czyszczenie archiwów MSW

Korzystne dla obozu opozycyjnego wyniki wyborów parlamentarnych z czerwca 1989 r. uzmysłowiły aparatowi przymusu konieczność pilnego pozbycia się dowodów własnych malwersacji, przestępstw, zbrodni. Pod pozorem brakowania akt, MSW i jednostki podległe temu resortowi zniszczyły część dokumentów ukazujących represyjny charakter ich działalności. Skala tego wydarzenia była tak duża, że powszechnie nazwano je „czyszczeniem archiwów”. Najistotniejsze dokumenty i archiwalia, zostały zniszczone w drugiej połowie 1989 r. W tym czasie „wybrakowano” akta spraw obiektowych „Pogrzeb” (sygnatura 356/IV), „Suchowola” (sygnatura 377/IV) oraz teczkę ewidencji operacyjnej księdza Stanisława Suchowolca – nr rej. 44715, nr dziennika archiwalnego 4257/II. Mimo, że pierwotnie zaplanowane brakowanie powyższych akt był wyznaczone do przeprowadzenia w zakresie lat 1996–2000.

Brakowanie akt to standardowa procedura archiwalna, która polega na usunięciu akt po tym gdy minie ich przewidziany okres przechowania w magazynie archiwalnym. Dotyczy to dokumentów, które mają inną kategorię archiwalną niż „A”, ponieważ archiwalia zakwalifikowane do najwyższej kategorii archiwalnej powinny być przechowywane wieczyście. W tym przypadku, akta na temat zamordowanego księdza, które powinny posiadać kategorię „A”, funkcjonariusze MSW zakwalifikowali jako nieistotne i nie

przedstawiające wartości historycznej. Oficjalnie właśnie to było powodem ich zniszczenia. Prokuratora Rejonowa w Białymstoku w 1990 r. prowadziła postępowanie w sprawie zniszczenia przez funkcjonariuszy WUSW w Białymstoku akt archiwalnych dotyczących m. in. księdza Stanisława Suchowolca.

Zapoznaj się w Oddziałowym Archiwum IPN z aktami podręcznymi prokuratora Lecha Lebensztejna w sprawie zniszczenia akt operacyjnych dot. ks. Stanisława Suchowolca (sygnatura IPN Bi 3/161).

Próba rozliczenia zbrodni komunistów w Polsce - powstanie Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Komisja Nadzwyczajna do Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, została powołana w dniu 17 sierpnia 1989 r. i obradowała do 25 września 1991 r. Jej głównym zadaniem było zbadanie przestępczej działalności organów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w czasie stanu wojennego w Polsce. Jednak przedmiotem jej dochodzeń były też inne przewinienia i zbrodnie funkcjonariuszy MSW i SB, w tym ustalenie przyczyny śmierci księdza Stanisława Suchowolca, czy legalności niszczenia akt MSW dotyczących zbrodni dokonanych w latach osiemdziesiątych na opozycjonistach i księżach. W toku pracy komisji ujawniono zakonspirowaną w strukturach resortu Samodzielną Grupę „D” Departamentu IV MSW. Jej funkcjonariusze byli odpowiedzialni za represję i dezorganizację Kościoła katolickiego w Polsce.

Dowiedz się więcej na ten temat z archiwaliów przechowywanych w archiwach IPN:

- Korespondencja w sprawie wniosku Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności MSW o wszczęcie postępowania mającego na celu ustalenie legalności niszczenia akt MSW a w szczególności zniszczenia akt sprawy dotyczącej księdza Suchowolca Stanisława, zarejestrowanej w Wydziale "C" WUSW w Białymstoku pod nr II-4257 (sygnatura IPN Bi 00110/1).
- Materiały archiwalne wytworzone w toku prac Biura Śledczego MSW w 1989 r. dla potrzeb Sejmowej Komisji ds. Zbadania Działalności Resortu Spraw Wewnętrznych (sygnatura IPN BU 01049/180).
- Przeczytaj sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z działalności w okresie X kadencji Sejmu RP (1989-1991) w jednostce archiwalnej sygnatura IPN BU 2262/2.

Dalsze próby rozliczenia winnych śmierci Stanisława Suchowolca

Do sprawy rozwikłania śmierci księdza Stanisława Suchowolca powrócono w 1991 roku, kiedy Lech Lebensztejn, wcześniejszy pełnomocnik kurii metropolitalnej i rodziny księdza Stanisława Suchowolca, został szefem Prokuratury Wojewódzkiej w Białymstoku. Nowy

zespół biegłych, ustalił, że duchowny padł ofiarą zbrodni – został ogłuszony, a jego mieszkanie podpalono. Niestety, prokurator Jerzy Zakrzewski, zdecydował się umorzyć śledztwo w tej sprawie w październiku 1993 roku z uwagi na niewykrycie sprawców.

Zobacz akta Prokuratury Wojewódzkiej w Białymstoku z lat 1989 - 1992, w sprawie utrudniania śledztwa w sprawie śmierci ks. Stanisława Suchowolca, sygnatura IPN BU 3673/1-7.

Ponowne zajęcie się okolicznościami zbrodni komunistów na kapelanie białostockiej „Solidarności” umożliwiło powołanie Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Prokuratorzy bydgoskiej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w 2017 r. wrócili do rozwikłania morderstwa księdza Stanisława Suchowolca. Niestety pięcioletnia praca pionu prokuratorskiego nie dała wyczekiwanych rezultatów. W 2022 r. zamknięto sprawę z powodu braku nowych dowodów, które wskazywałyby na udział w morderstwie księdza Stanisława Suchowolca, funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa publicznego.

Dochodzimy do smutnej konkluzji, funkcjonariusze MSW osiągnęli sukces. Dzięki zniszczeniu przez nich akt operacyjnych dotyczących księdza Stanisława Suchowolca, sprawcy jego zbrodni nie zostali skazani. Również mocodawcy i wykonawcy niszczenia akt nie ponieśli odpowiedzialności karnej za popełnione czyny. Działalność Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych także nie przyniosła oczekiwanych efektów. W oparciu o zebrane przez nią dowody udało się skazać tylko kilku funkcjonariuszy.

Od nas zależy, czy pamięć o ofiarach zbrodni komunistycznych i osobach, które doświadczyły prześladowania, nie zostanie zapomniana przez przyszłe pokolenia. Dlatego zapraszamy naukowców, studentów, dziennikarzy i osoby interesujące się historią naszego kraju, do zapoznania się z archiwaliami przechowanymi w archiwach Instytutu Pamięi Narodowej. Natomiast świadków ważnych wydarzeń zachęcamy do przekazywania darowizn w ramach akcji Instytutu Pamięi Narodowej – [„Archiwum Pełne Pamięci”](#)

Rodzaje realizowanych wniosków o udostępnienie akt przechowywanych w [archiwum IPN](#)

Przeczytaj więcej o Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych: [Marek Lasota, O raporcie sejmowej komisji poświęconym samodzielnej grupie „D” w MSW](#)

Zapoznaj się z procesem niszczenia akt przez MSW: [Stanisław Koller, Brakowanie i niszczenie dokumentacji operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych \(1956-1990\).](#)

***

Kopie cyfrowe jednostek archiwalnych dostępne są w poniższej galerii.

